

54 באכילה מחוץ לירושלים וההקדש אסור באכילה בכל מקום, ואכלם
55 שלא כדינם.
56 וכן השמש שאכל פחות מביצה, והנכרי.
57 כל אחד מאלו אין מומנין עליו, אלו שיש איסור באכילתם משום
58 שאין מומנים על אכילת איסור, שאין זה מברך אלא מנאץ, והאחרים
59 מהטעמים שיתבארו בגמרא.
60 נשים ועבדים וקטנים אין מומנין עליהן, דהיינו שאם אכלו יחדיו
61 שני אנשים ועמם אשה או עבד או קטן, אינם נחשבים כשלושה
62 להתחייב בוימון.
63 המשנה מבארת מהו שיעור האכילה לענין זימון: עד כמה מומנין –
64 עד כמה יאכל עמהם אחר ויתחייב עמהם בוימון לענין שיוכל לברך
65 על הכוס ולהוציאם ידי חובת ברכת המזון, עד שיאכל פת בשיעור
66 ביצה. רבי יהודה אומר, אינו מברך עד שיאכל פת בשיעור כביצה.

גמרא

67 שנינו במשנה, שלשה שאכלו כאחד חייבים לזמן. מבררת הגמרא:
68 מנא הני מילין – מנין לנו דבר זה? שלשה ראויים לומר ברכת זימון.
69 משיבה הגמרא: אמר רב אפי, דבר זה נלמד ממשמעות הכתוב,
70 דאמר קרא – שנאמר בפסוק (תהלים לד ד) 'גדלו לה' אתי ונרומקמה
71 שמו יחדיו, ומשמע שאחד אומר לשנים 'גדלו לה' יחד 'אתי', והרי
72 כאן שלשה הראויים יחדיו לרומם את שם ה' ולומר את ברכת
73 הזימון.
74 רבי אבהו אמר, דין זה נלמד מהכא – [מפסוק זה], שנאמר (דברים לב
75 a) 'כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו, ומשמע שהיחיד אומר
76 לשנים, כשאקרא את שם ה' אתם הבו גודל לאלהינו, הרי שלשה
77 ראויים להגדיל את שמו יתברך ולומר ברכת זימון.
78 הגמרא מביאה דין נוסף הנלמד מהפסוק 'גדלו לה' אתי: אמר רב
79 חנן בר אבא, מנין לעונה אמן על ברכה שהוא שומע מפי המברך
80 שלא ינבית את קולו יותר מן קולו של המברך, שנאמר (שם) 'גדלו
81 לה' אתי ונרומקמה שמו יחדיו, וגדלו לה' היא עניינת אמן, ולשון
82 'אתי' משמע בשוה לי, והיינו שקול העונה יהיה שוה לקולו של
83 המברך.
84 הגמרא מביאה דין דומה לענין קריאת התורה: אמר רבי שמעון בן
85 פוי, מנין שאין המתרגם – [העומד ליד הקורא בתורה ומתרגם את
86 הפסוקים ללשון ארמית כדי שיבינו המון העם] רשאי להנבית את
87 קולו יותר מן הקורא בתורה, אלא יתרגם בקול השוה לקולו של
88 הקורא, שנאמר (שמות יט ט) 'משה ידבר והאלהים יענו בקול',
89 שמושה היה מדבר ומתרגם לעם את מה שנענה מפי הגבורה, ויש
90 בפסוק זה יתור לשון, שאין תלמוד לומר – שבפשוט אין מלמדנו
91 הכתוב דבר בתיבת 'בקול' ותיבה זו לכאורה מיותרת, ומה תלמוד
92 לומר – אלא מה מלמדנו הכתוב בתיבת 'בקול', שהשם ענה למשה
93 בגובה קולו של משה, ומכאן שיהא קול המתרגם שוה לקולו של
94 הקורא.
95 הגמרא מביאה ברייתא שנאמר בה דין זה: תניא נמי הכי – כן שנינו
96 גם ברייתא, אין המתרגם רשאי להנבית קולו יותר מן הקורא
97 בתורה, ואם הקורא קרא בקול גבוה ואי אפשר למתרגם להנבית
98 את קולו עד שיהיה כנגד הקורא ושוה לו, ימך הקורא
99 בתורה את קולו ויקרא בקול השוה לקולו של המתרגם.
100 הגמרא שבה לדיני זימון ומבררת אם גם שנים שאכלו רשאים לזמן.
101 אתמר – נאמר בבית המדרש, שנים שאכלו פאחת ורוצים לזמן,
102 פליגי – נחלקו בנידון זה רב ורבי יוחנן, חד מהם אמר, אם רצו לזמן
103 מומנין, יחד מהם אמר, אף אם רצו לזמן אין מומנין.
104 הגמרא דנה אם יש ממשנתנו הכרעה במחלוקת זו: תנן – שנינו
105 במשנה, שלשה שאכלו פאחת חייבין לזמן. משמע, שדוקא שלשה
106 אין – [כן] מומנים, אבל שנים לא זימנו.
107 דוחה הגמרא: התיב – [שם] במשנתנו, מדובר אודות זימון שהוא
108 חזקה, שאין חובת זימון אלא בשלושה, אבל הקא – [כאן] במה
109

1 דהנתייה אומץא – מי שנתקעה לו חתיכת בשר בגרונו, ושותה מים
2 בשביל להחליקה. שכיון שאינו נהנה מהם, אינו מברך לפנייהם.
3 שנינו עוד במשנתנו: רבי מרפון אומר [השותה מים לצמאו מברך]
4 בורא נפשות רבות וחסרון. הגמרא מבררת אם ההלכה כחכמים
5 או כרבי טרפון: אמר ליה רבא בר רב חנן לאבבי, ואמרי לה – ויש
6 אומרים שרבא בר רב חנן אמר כן לרב יוחנן, הלכתא מאי – איך
7 ההלכה במחלוקת זו. אמר ליה, פוק תוי מאי עמא דבר – צא וראה
8 מה העם נוהג, וכבר נהגו לברך בתחילה 'שהכל' ולבסוף 'בורא
9 נפשות'.

הדרן עלך כיצד מברכין

פרק שביעי – שלשה שאכלו

12 פרק זה עוסק בענייני זימון וברכת המזון. אחר סעודת פת, חובה לברך
13 ברכת המזון. כאשר שלשה סעדו כאחד, מצוה עליהם לזמן יחד,
14 כלומר להזמין עצמם באמירה לברך כאחד. אמירה זו נקראת 'ברכת
15 הזימון'. וסידרה הוא, שאומר אחד מהם 'ברך שאכלנו משלו',
16 והאחרים עונים 'ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו', והוא חוזר ואומר
17 'ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו'.
18 בפרק זה יתבאר כל דיני הזימון, כגון בכמה אנשים מומנים, מי הם
19 הראויים להצטרף לזימון, על איזה מאכל אפשר לזמן, וכיצד נעשית
20 מצות הזימון.

משנה

22 דינם של שלושה שסעדו יחד: שלשה שאכלו פת, פאחת – ביחד,
23 כבני חבורה אחת, חייבין לזמן – להזמין יחד לברך ברכה הנאמרת
24 בלשון רבים, כגון 'ברך שאכלנו משלו'.
25 המשנה מבארת מי הם המצטרפים לזימון ומי הם שאינם מצטרפים,
26 ובכלל זאת גם איזו פת מותרת באכילה והאוכלה מצטרף לאוכלים
27 האחרים לזמן עליה, ואיזו פת אסורה באכילה ואין האוכלה מצטרף
28 עם האחרים לזימון.
29 תחילה מבארת המשנה מי הם המצטרפים לזימון: אם אחד מן
30 השלושה אכל פת דמאי, והיא פת שנעשתה מתבואת עמי הארץ
31 החשודים על המעשרות, שחייבה חכמים במעשרות מספק, וזה אכל
32 בלא שעשירה.
33 וכמו כן אם אכל פת של מעשר ראשון שנמלה – [שהופרשה]
34 תרומתו של המעשר [תרומת מעשר], אך לא הופרשה ממנו
35 'תרומה גדולה'.
36 או אכל מעשר שני והקדש שנפדו – פת של מעשר שני חוץ
37 לירושלים או פת הקדש, שאמנם כבר נפדו, אולם לא הוסיפו חומש
38 על פדיונם כדין.
39 וכן השמש ששרת את השנים שהיו מסובים בסעודה, ואכל עמם
40 ביצה, כדי להצטרף עמם לזימון.
41 וכן הכותי – מן הגויים שהביא מלך אשור מכותא ומשאר ארצות
42 והושיבם בערי שומרון, ונתגיירו מאימת האריות שהיו אוכלים בהם
43 כמפורש בספר מלכים (ב' פ' כז), והיו מודקדים בשמירת תורה
44 שבכתב.
45 על כל אחד מהנוכחים שהצטרף לסעודה מומנין עליו, ואף על אלו
46 מהם שנראה שיש שמץ עבירה באכילתם מומנים עליהם, לפי שאין
47 כאן ברכה בעבירה כפי שיתבאר בגמרא (להלן מ' ע"א וע"ב).
48 עתה מבארת המשנה מי הם שאינם מצטרפים לזימון: אם אכל מכל
49 – תבואה שלא הפרישו ממנה תרומות ומעשרות, שהיא אסורה
50 באכילה.
51 וכמו כן אם אכל מעשר ראשון שלא נמלה – [הופרשה] ממנו
52 תרומתו – 'תרומת מעשר', שהוא אסור באכילה.
53 וכמו כן אם אכל מעשר שני והקדש שלא נפדו, שהמעשר שני אסור

המשך ביאור למס' ברכות ליום שבת קודש עמ' א

1 שנחלקו, הנידון הוא לגבי זימון של רשות, האם רשות ביד שנים לזמן
 2 אף שאינם מחוייבים בכך או שאין להם לזמן כלל, ואין ראייה
 3 ממשנתנו שאין להם לזמן אלא רק שאינם מחוייבים בכך.
 4 הגמרא מביאה ברייתא אחרת ודנה אם ניתן להכריע ממנה
 5 במחלוקת זו: תא שמע - בוא ושמע ראייה אחרת להכריע על ידה
 6 במחלוקת זו. ששנינו בברייתא, שְׁלֹשָׁה שְׁאֵכְלוּ בְּאַחַת תְּיִבִין לְזִמְן,
 7 וְאִין רְשָׁאִין לְיַחְלַק שִׁיבְרַךְ כֹּל אֶחָד לְעִצְמוֹ, שִׁבְכַךְ הֵם מִפְקִיעִים
 8 מֵעִצְמָם אֶת בְּרַכַּת הַזִּימּוֹן שִׁכְבֵּר נִתְחַיִּיבוּ בֵּהּ. וּמִשְׁמַע שֶׁאֵין לָהֶם
 9 רְשׁוּת לְיַחְלַק אִף אִם יִרְצֶה הָאֶחָד לְלַכֵּת לְחִבּוּרָה אַחֲרָת וּלְבָרַךְ שֵׁם
 10 בְּזִימּוֹן, הָרִי מוֹכַח שֶׁשְׁלֹשָׁה אֵין [-כֵּן] מְזַמְנִים, וְאִילוּ שְׁנַיִם לֹא יִזְמְנוּ
 11 וְאִפִּילוּ רְצוּ, שֶׁאִם גַּם שְׁנַיִם יִכּוּלִים לְזַמֵּן, מִדּוּעַ לֹא יֵהָא הָאֶחָד רְשָׁאִי
 12 לְלַכֵּת, וְהֵלֵא אֵינוֹ מִפְקִיעַ אֶת בְּרַכַּת הַזִּימּוֹן מֵהַשְּׁנַיִם הָאֲחֵרִים, כִּיּוֹן
 13 שֶׁהֵם רְשָׁאִים לְזַמֵּן בְּפָנֵי עִצְמָם.
 14 דוחה הגמרא: אף מכאן אין ראייה, שיתכן שאף שנים רשאים לזמן,
 15 והטעם ששלשה אינם רשאים ליחלק, שְׁאֵנִי הֵתָם - שונה הדבר שם
 16 בברייתא, דְּקָבְעוּ לָהּ בְּחֻבָּה מְעִיקָרָא - שכבר נקבעו בחובת הזימון

17 מתחילה, ואם ילך האחד, אף שהם יכולים לזמן אבל אין זה אלא
 18 זימון של רשות, ונמצא שהפסידם, שכן גדול המצווה ועושה ממי
 19 שאינו מצווה ועושה.
 20 הגמרא דנה בכך מדברי ברייתא נוספת: תא שמע - בוא ושמע ראייה
 21 מברייתא אחרת, ששנינו בברייתא, הַשְּׁמֵשׁ שֶׁהָיָה מְשַׁמֵּשׁ עַל [-את]
 22 הַשְּׁנַיִם שֶׁהָיוּ מְסוּבִים בְּסֵעוּדָה שִׁישׁ בֵּה פֶת, הָרִי זֶה אוֹכֵל עִמָּהֶם אִף
 23 עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּנוּ לוֹ רְשׁוּת לְאוֹכֵל, וְאִין בְּכַךְ גְּאוּהָ שֶׁהוּא אוֹכֵל לְלֹא
 24 רְשׁוּתָם, שֶׁכֵּן נוּחַ לָהֶם שִׁיאֲכַל עִמָּהֶם שֶׁעַל יְדֵי כֵךְ הָרִי הֵם שְׁלֹשָׁה
 25 וְהוּא מְבִיאֵם לְיְדֵי זִמּוֹן, אֲבָל הָיָה מְשַׁמֵּשׁ עַל הַשְּׁלֹשָׁה, כִּיּוֹן שִׁיכּוּלִים
 26 לְזַמֵּן גַּם בְּלַעֲדֵיו, הָרִי זֶה אֵינוֹ אוֹכֵל עִמָּהֶם אֲלֵא אִם בֵּין נִתְּנוּ לוֹ
 27 רְשׁוּת. וְאִם כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר שֶׁגַּם שְׁנַיִם רְשָׁאִים לְזַמֵּן, מִדּוּעַ רְשָׁאִי
 28 הַשְּׁמֵשׁ לְאוֹכֵל עִם הַשְּׁנַיִם בְּלֹא קְבֻלַּת רְשׁוּת, הָרִי אִם רְצוּ הָיוּ יִכּוּלִים
 29 לְזַמֵּן גַּם בְּלַעֲדֵיו, וּמִכָּאֵן שְׁנַיִם אֵינָם רְשָׁאִים לְזַמֵּן.
 30 דוחה הגמרא: אף מכאן אין ראייה, שכן אפשר ששנים רשאים לזמן
 31 גם בלי שיצטרף אליהם השמש, ומכל מקום שְׁאֵנִי הֵתָם - שונה
 32 הדבר שם בברייתא,

צורך להשמיענו שיוצא אדם ידי חובת ברכת המזון שהוא שומע מחבירו, הרי כבר תנינא - שנינו בברייתא, שְׁמַע ברכת חבירו ולא ענה אחריה אמן, יצא ידי חובתו, לפי שאין עניית אמן מעכבת, ומה חידש רבי יוחנן. וְאָמַר רַבִּי יוֹרְאָה - וביאר רבי זירא את דברי רבי יוחנן, שאכן לא בא רבי יוחנן לחדש שיוצא אדם בכך שהוא שומע את ברכת חבירו, אלא בא לומר שאין ברכת היומון ביניהם - בין שנים האוכלים כאחד, שאינם רשאים לזמן כלל, שעל כן נקט רבי יוחנן בלשונו שאחד יוצא 'בברכת חבירו', שאילו היה שם זימון היתה הברכה נחשבת 'ברכת שניהם', שהרי הוא אומר נברך וחבירו עונה ברוך הוא. מסיימת הגמרא: תַּסְתִּימֵם - אכן יש ראייה מדברי רבי יוחנן, ונתברר לנו שהוא הסובר שאין שנים רשאים לזמן. וכן מוכח מעתה, שרב החולק עליו הוא הסובר ששנים רשאים לזמן. הגמרא דנה אם אכן ניתן לומר שרבי יוחנן הוא הסובר ששנים אינם רשאים לזמן: אָמַר ליה - שאל רבא פ' רב הונא לרב הונא, והא רבנן דאתו ממערבא אמרי - והרי תלמידי החכמים שבאו מארץ ישראל לבבל אומרים, ששנים אם רצו לזמן מוּמְנִין, מאי לאו - האם מה שאמרו זאת אינו אלא משום דְשָׁמַיעַ לְהוּ - ששמעו כך מרבי יוחנן, מהיכן שמעו לומר זאת, שהרי אין לומר ששמעו זאת מרב, שכן רב היה דר בבבל. דוחה הגמרא: לא, לא מרבי יוחנן שמעו זאת, אלא דְשָׁמַיעַ לְהוּ - ששמעו כך מרב, מְקַמֵּי דְנְחִית - לפני שירד מארץ ישראל לְבָבֶל.

הגמרא חוזרת למימרא של רב בענין שלשה שאכלו ויצא אחד מהם: גּוּפְא - נשוב לעצם דינו של רב, אָמַר רב דימי פ' יוסף, אָמַר רב, שְׁלֹשָׁה שְׂאֵבְלוּ בְּאַחַת וְקוֹדֵם שׁוֹמְנֵי יֵצֵא אֶחָד מֵהֶם לְשׁוּק, כאשר ירצו השנים לזמן קוֹרְאִין לוֹ הַלְהוּדִיעֵי שֶׁהֵם רוֹצִים לְזַמֵּן וּמוֹמְנִין עֲלָיו אף שהוא עדיין בשוק. אָמַר אַבְיִי, וְהוּא דְקָרוּ לֵיהּ וְעָנִי - מה שהתירו לזמן עליו בעודו בשוק, הוא דווקא אם לא התרחק כל כך, וכשקוראים לו הוא שומע את קולם ועונה עמהם 'ברוך שאכלנו משלו'.

הגמרא דנה האם דין זה הוא גם בזימון של עשרה: אָמַר מר זוטרא, וְלֹא אֶמְרֵן - ולא אמרנו שניתן לזמן על היוצא לשוק בעודו שם, אלא דווקא בְּשִׁלְשָׁה שאכלו, אֶבֶל בְּעֶשְׂרָה שאכלו, גם אם הוא עונה עמהם אין מוּמְנִין עֲלָיו, עד שיבוא וישב עמהם, ומהטעם שיתבאר להלן.

הגמרא מקשה על דברי מר זוטרא: מִתְקִיף לָהּ - מקשה רב אשי, אם באנו לחלק בין שלשה לעשרה, אֲדַרְבֵּהּ אִיפְכָא מִסְתַּבְרָא - יותר מסתבר לומר ההיפך, שבעשרה שאכלו ויצא אחד אפשר לזמן עליו, משום שְׁתַּשְׁעָה אנשים נִרְאִין בְּעֶשְׂרָה, שאין אדם ממנה להבחין בין עשרה לתשעה, ולכן אין צורך לדקדק ולהצריך את היוצא שיבוא לשבת עמהם, ואילו בשלשה שאכלו ויצא אחד מהם, חסרון האחד ניכר מדי כיון ששְׁנַיִם אין נִרְאִין בְּשִׁלְשָׁה, ויותר היה ראוי להקפיד בהם שלא יזמנו עד שיבוא היוצא לישב עמהם.

מסקנת הגמרא: וְהִלְכְתָא - ולהלכה יש לנהוג בְּדַבְרֵי מר זוטרא - שבשלשה די במה שקוראים לו ועונה, ובעשרה עליו לבוא ולישב עמהם. ומבארת הגמרא: מאי טַעְמָא - מה הסיבה לחילוק זה, בִּיּוֹן דְבַעֵי לְאֲדַבְרֵי - כיון שבזימון של עשרה צריך להזכיר שם שְׁמִימֵם, כפי ששינוי להלן (מט), בְּצִיר מַעֲשֶׂרָה לֹא אִירַח אֲרַעָא - אין זה ממידת דרך ארץ להזכיר שם שמים בפחות מעשרה היושבים ביחד.

הגמרא מביאה דברים נוספים בענין זה: אָמַר אַבְיִי, נְקִיטִין - נוקטים אנו להלכה, ששְׁנַיִם שְׂאֵבְלוּ בְּאַחַת מְצֻה לִיחַלְקָה, והיינו שיברך כל אחד לעצמו בין את ברכת המוציא ובין את ברכת המזון. הגמרא מביאה ברייתא בה נתבאר כדברי אביי: תְּנִיא נְמִי הִכֵּי - שנינו גם בברייתא, ששְׁנַיִם שְׂאֵבְלוּ בְּאַחַת מְצֻה לִיחַלְקָה, והרי זה כדברי אביי. מוסיפה הברייתא: אמנם לא בכל שנים נוהג דין זה, אלא בְּמַה דְבָרִים אֲמֹרִים שמצוה ליחלק ולברך כל אחד לעצמו, דווקא בְּשִׁשְׁשֵׁיהֶם סוֹפְרִים - (בקיאים) ויודעין לברך ברכת המזון כתיקונה, אֶבֶל אם היה אֶחָד מהם סוֹפֵר ויודע לברך וְאֶחָד בּוֹר שֵׁאִינוּ יוֹדַע

הַנִּיחָה לָהּ - שנוח להם שיעטרפו עמהם באכילתם, משום דְמַקְבָּע לָהּ בְּחֻבָּה (מַעֲיָרָא) - שבהצטרפותו נעשה עליהם הזימון חובה, וגדול המצווה ועושה, כפי שנתבאר לעיל.

הגמרא מביאה ברייתא אחרת, ודנה אם אפשר להכריע ממנה במחלוקת זו: הָא שְׁמַע - בוא ושמע ראייה ששנים רשאים לזמן, ששינוי בברייתא, שלש נשים שאכלו כאחת, אם רצו מוּמְנִין לְעֶצְמָן, וכן עֲבָדִים שאכלו אם רצו מוּמְנִים לְעֶצְמָן, אבל חבורה של נשים ועֲבָדִים וקַמְנִים שאכלו יחד, אף אם רצו לזמן אין מוּמְנִין - אינם רשאים לזמן, שאין הדבר הגון שיקבעו לאכול יחד, שמה יבואו לידי פריצת. מדייקת הגמרא: (והא נשים אפילו מאה) וְהָא - והרי אפילו מאה נְשִׁי - (מאה נשים) שאכלו יחד, בְּתַרְי גְבָרֵי דְמִיּוֹן - נחשבות רק כשני אנשים לענין זימון, כלומר שאינן חייבות בזימון, וְקָתְנִי - ושנינו בברייתא, שאף על פי כן נְשִׁים שרצו לזמן מוּמְנִין לְעֶצְמָן ועֲבָדִים שרצו לזמן מוּמְנִין לְעֶצְמָן, ואם כן אף שני אנשים שפטורים מזימון ויכולו לזמן אם ירצו, וקשה על הסובר שאין שנים רשאים לזמן.

דוחה הגמרא: שְׂאֵנִי הָתֵם - שונה טעם הזימון בשלש נשים ואינו משום שהרשות לזמן נתונה אף לפחות משלשה, אלא הטעם הוא משום דְאִיבָא - שיש בשלש נשים ריבוי דְעוֹזָה, ועל כן מתקיים בהן הפסוק 'גדלו לה' אתי' וכדלעיל (ב"ע). לא כן הדבר בשני אנשים, שאין שם אלא שתי דעות בלבד, ואין מתקיים בהם פסוק זה, ולפיכך אינם רשאים לזמן.

הגמרא מקשה על דחיה זו: אִי הִכֵּי - אם כך שהטעם שהן יכולות לזמן הוא משום שיש כאן שלש דעות, אִימָא סִיפָא - אמור ובאר את הסיפא של ברייתא זו, ששינוי בסיפא, נְשִׁים ועֲבָדִים האוכלים יחד אם רצו לזמן אין מוּמְנִין, ואמאי - ומדוע לא יזמנו, והא - סוף סוף אִיבָא - (יש) שלש דעות ושייך בהם זימון. מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי הָתֵם משום פְּרִיצוֹתָא - שונה הדין בחבורת נשים ועבדים יחד, שכיון שיש חשש שיבואו לידי פריצות אסרו עליהם חכמים לזמן, אבל נשים האוכלות לבדן ועבדים האוכלים לבדם, מוּמְנִים, משום שיש בהם שלש דעות.

לעיל הובא שנחלקו רב ורבי יוחנן אם שנים יכולים לזמן. הגמרא מבררת מה אמר כל אחד מהם. אומרת הגמרא: תַּסְתִּימֵם - יש להוכיח דָּרְבַּהּ הוא זה דְאָמַר ששנים שאכלו אם רצו לזמן אין מוּמְנִין, שהרי מצאנו דְאָמַר רב דימי פ' יוסף, אָמַר רב, שְׁלֹשָׁה שְׂאֵבְלוּ בְּאַחַת, וְקוֹדֵם שׁוֹמְנֵי יֵצֵא אֶחָד מֵהֶם לְשׁוּק - (לרחוב), כשרוצים השנים שנתתו לזמן, קוֹרְאִין וּמוֹדִיעִים לוֹ שֶׁהֵם רוֹצִים לְזַמֵּן, והוא פונה אליהם מהמקום בו הוא עומד, וּמוֹמְנִין עֲלָיו אף בלא שהוא חוזר לשבת עמם. מכך שהצריך רב שהשנים יקראו לאותו אחד שיצא, יש לדייק ולומר, טַעְמָא - הטעם ששנים אלו מוּמְנִים משום דְקוֹרְאִין לוֹ - (ליוצא), הָא - (אבל אם) לא קוֹרְאִין לוֹ, לֹא היו רשאים לזמן לפי שנתתו רק שנים, ומוכח שרב הוא הסובר ששנים אינם יכולים לזמן.

דוחה הגמרא: אין להוכיח ממימרא זו מה דעתו של רב, שיתכן שדעתו היא ששנים רשאים לזמן, אלא שְׂאֵנִי הָתֵם - שונה הדין באופן האמור שהיו שלשה ויצא אחד מהם, שדווקא שם הצריך רב שיקראו לשלישי שיצא ולא יזמנו בלעדיו, משום דְמַקְבָּעוּ לָהּ בְּחֻבָּה מַעֲיָרָא - שכבר נקבעו קודם שיצא בזימון של חובה, זימון בלעדיו הוא זימון של רשות, וכיון שגדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה (כדלעיל ע"א), על כן אמר רב שיקראו לו לזמן עמם, שבכך הם עושים זימון של חובה כפי שהוקבעו.

הגמרא מביאה ראייה שרבי יוחנן הוא הסובר שאין שנים רשאים לזמן. אומרת הגמרא: אֵלָּא, תַּסְתִּימֵם - יש להוכיח דְרַבִּי יוֹחָנָן הוּא זֶה דְאָמַר ששנים אם רצו לזמן אין מוּמְנִין. שהרי מצאנו דְאָמַר רַבָּה פ' ר' חנה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁנַיִם שְׂאֵבְלוּ בְּאַחַת, כאשר הם מגיעים לברכת המזון אינם צריכים לברך כל אחד בנפרד אלא אֶחָד מֵהֶן יוֹצֵא בְּבִרְכַת חֲבִירוֹ, לפי ששומע כעונה. וְהוֹיִנֵן בָּהּ - ונשאנו ונתנו בדברי רבי יוחנן הללו, והקשינו מאי קָא מְשַׁמַּע לָן - מה ראה

1 לברך, **הסופר מְבַרֵךְ** בקול ויברך יוצא ידי חובתו בברכת הסופר מדין
 2 שומע בעונה.
 3 הגמרא מביאה דין נוסף בענין הזימון: **אָמַר רַבָּא, הָא מִלְתָּא**
 4 **אֲמַרְיָתָא אָנָּא** – דבר ההלכה דלהלן נאמר על ידי, וְאִתְמַרְהּ מִשְׁמִיחָה
 5 דְרַבִּי זִירָא פְּלוּתִי – ובארץ ישראל נאמרה אותה הלכה משמו של
 6 רבי זירא שאף הוא סובר כדעתו. וזו היא ההלכה, שְׁלִשָּׁה שְׂאֵבְלוּ
 7 בְּאַחַת, וגמרו שנים סעודתם ורוצים לזמן, דרך ארץ הוא, שהיא
 8 הָאָחַד שעדיין אוכל, מְפַסֵּיק את סעודתו לְשָׁנִים האחרים, בכדי
 9 שיוכלו לזמן יחד, ולאחר גמר ברכת הזימון יחזור ויסיים את סעודתו,
 10 וְאִין שְׁנַיִם מְפַסֵּיקוּן לְאַחַד – שנים אין צריכים להפסיק בשביל היחיד
 11 שגמר לפניהם, אלא ימתין עד שיגמרו, שימינו רשאי לברך לעצמו
 12 ולצאת לשוק כדי שלא יפסידו את הזימון.
 13 הגמרא דנה בדין שאין צורך לשנים להפסיק עבור היחיד. שואלת
 14 הגמרא: וְלָא – האם אין על השנים להפסיק סעודתם לצורך אחד
 15 הרוצה לזמן, וְהָא (ו-הרי) **רַב פֶּפְא אֲפִסֵּיק לִיהּ לְאַבָּא מִר בְּרִיהּ,**
 16 **אִיהוּ וְהוּ**, כלומר, רב פפא סעד עם בנו אבא מר ועם אדם נוסף,
 17 וקדם אבא מר וסיים לפניהם, והפסיקו רב פפא והאחר שעמם את
 18 סעודתם כדי שאבא מר יוכל לזמן, ומכאן יש ללמוד שעל השנים
 19 להפסיק לצורך היחיד. מתרצת הגמרא: שְׂאֵנִי – שונה היה המעשה
 20 אצל רב פפא, שלא עשה כן מצד הלכות דרך ארץ, אלא לְפָנִים
 21 מְשׁוּרָת הָרִין הוּא דְעָבַד (שעשהו) כן, מפני שרצה לנהוג בבנו בדרך
 22 של חשיבות וכבוד.
 23 הגמרא מביאה מעשה ללמוד ממנו דין בהלכות זימון: **יְהוּדָה בַר**
 24 **מְרִימָר וּמִר בַּר רַב אֲשִׁי וְרַב אַחָא מְדַפְתִּי, בְּרַבִּי רִיפְתָּא** – אכלו
 25 פת בְּהַדִּי הָרִדִי – זה עם זה כאחד, ונתחייבו בזימון. **לֹא הָוָה בְּהוּ חַד**
 26 **דְּהוּ מוּפְלַג מַחְבְּרִיהּ** – לא היה ביניהם אחד שהיה מופלג בחכמה
 27 ובזקנה מחבריו כדי לכבדו לְבְּרִיבֵי לְהוּ – שיהא הוא המזמון והמברך.
 28 (יתבי וקא מיבעיא להו) [אמר] – אמרו זה לזה, **הָא דְהָגֵן** – מה
 29 ששנינו שְׁלִשָּׁה שְׂאֵבְלוּ בְּאַחַת חֵיבִין לְזִמּוֹן, הֲנִי מִיְלִי – חיוב זה
 30 אמור דווקא **לְהִבָּא דְאִיכָּא** (מ) שהגדול מברך, אֲכַל הִיכָּא דְבִי הָרִדִי
 31 כמסקנת הגמרא לקמן (מ) שהגדול מברך, אֲכַל הִיכָּא דְבִי הָרִדִי
 32 גִּינְהוּ – אבל היכן שהסועדים שוים בחכמה ובזקנה אין כלל חיוב
 33 בזימון וממילא חֲלוּק בְּרַבְּוֹת – שיברך כל אחד לעצמו עֲדִיף, ואכן
 34 כך עשו וְבַרְרַךְ אִינִישׁ לְנַפְשֵׁיהּ – ברכו כל אחד לעצמו. לאחר מכן
 35 אָתוּ לְקַמְיָה דְמְרִימָר – באו לפני מרימר וספרו לו את הדברים, אָמַר
 36 לְהוּ מְרִימָר, יְדִי בְּרַבְּוֹת – ידי חובת ברכת המזון יצאתם, אולם ידי
 37 חובת זימון לא יצאתם, משום שעליכם לזמן גם במקרה שאין בין
 38 המסובים אחד המופלג מחבריו. והוסיף ואמר להם, וְכִי תִמְרִי
 39 גִּיהַדְדִי – ושמא תאמרו נשוב עכשיו וְנִזְמַן, כבר אינכם יכולים לעשות
 40 כן מפני שאין זימון מְפַרְעַ – אין זימון לאחר שברכתו, שלא נתקן
 41 לאמרו אלא לפני ברכת המזון.
 42 הגמרא מביאה דין נוסף בהלכות זימון: **בָּא** אחד מן השוק שלא אכל,
 43 וּמְצָאן – מצא לשלשה שאכלו כאחת בְּשֶׁהֵן מְבַרְכִים ברכת זימון,
 44 מְהוּ אֲמַר אַחֲרֵיהֶם – מה יענה אחר ברכתם. שאמנם הלה לא אכל

45 עמדם, אולם אף על פי כן עליו לענות עמדם, אלא שאינו יכול לומר
 46 'ברוך שאכלנו משלו' שהרי לא אכל, ואם כן מה יאמר. **רַב זְבִיד**
 47 **אָמַר**, יאמר אחריהם, **בְּרִוּךְ וּמְבֹרָךְ. רַב פֶּפְא אָמַר**, עוֹנֶה אַחֲרֵיהֶם
 48 אָמֵן. מבארת הגמרא: וְלֹא פְּלִיגִי – ולא נחלקו ביניהם, משום שדברו
 49 על שני מקרים שונים, הָא – האחד דיבר באופן דְּאֲשַׁבְּחִינְהוּ דְקָא
 50 אָמְרִי – שבא ומצאם כשאומר המזמון לְבְּרַךְ שאכלנו משלו, וְהָא –
 51 והאחר דיבר באופן דְּאֲשַׁבְּחִינְהוּ דְקָא אָמְרִי – שבא ומצאם
 52 שאומרים 'בְּרִוּךְ שאכלנו משלו'. ומבארת הגמרא: אֲשַׁבְּחִינְהוּ דְקָא
 53 אָמְרִי – אם בא ומצאם כשאומר המזמון לְבְּרַךְ שאכלנו משלו,
 54 אָמַר אַחֲרָיו 'בְּרִוּךְ וּמְבֹרָךְ', ואינו עונה אמן אחר ברכה זו שאין זו
 55 ברכה אלא הזמנה לברך, ואם אֲשַׁבְּחִינְהוּ דְקָא אָמְרִי – בא ומצאם
 56 שהם אומרים 'בְּרִוּךְ שאכלנו משלו', שהיא עיקר ברכת הזימון, עוֹנֶה
 57 אַחֲרֵיהֶם אָמֵן.
 58 הגמרא עוברת לדין כללי בהלכות עניית אמן על ברכות: **תֵּנִי תְדָא**
 59 – בברייתא אחת שנינו, הַעוֹנֶה אָמֵן אַחַר בְּרַבְּוֹתֵי, כלומר אחר
 60 ברכת עצמו, הָרִי זֶה מְשׁוּבָּה, וְתִנְיָא אִידְךָ – ובברייתא אחרת שנינו,
 61 הַעוֹנֶה אָמֵן אַחַר בְּרַבְּוֹתֵי הָרִי זֶה מְגוּנָה, וְקִשָּׁה שֶׁנִּמְצְאוּ הַבְּרִייתוֹת
 62 סותרות זו את זו.
 63 מתרצת הגמרא: **לֹא קִשְׁיָא** – אין כאן סתירה בדברי הברייתות כיון
 64 שכל אחת דברה באופן אחר, הָא – זו ששנינו בה 'הרי זה משובח',
 65 מדברת כגון בעניית אמן בְּבִזְוָה יְרוּשָׁלַיִם שבברכת המזון, שהיא סוף
 66 הברכות על המזון שחייבן מן התורה, ובעניית האמן מורה האומר
 67 שכבר גמר אותן ואין לו לומר יותר. הָא – זו ששנינו בה 'הרי זה
 68 מגונה', מדברת בְּשֶׂאֱרַ בְּרַבְּוֹת – שעונה אמן בסיימו ברכות אחרות,
 69 שעל ידי ענייתו הוא מראה שסיים ושוב אחר כך הוא ממשיך ואומר
 70 ברכות נוספות, זה הוא מנהג בורות.
 71 הגמרא מביאה מנהג האמוראים באופן עניית האמן שלאחר בונה
 72 ירושלים: אֲפִי כְּשֶׁהִיָּה מְסִיים ברכת בונה ירושלים שבברכת המזון,
 73 עֲנִי לִיהּ – היה עונה את האמן שאמר בחתימת ברכה זו, בְּקִלְא –
 74 בקול רם. וטעם מנהגו, כִּי הִיכִי דְלְשִׁמְעוּ שְׁוַעֲלִים – כדי שישמעו
 75 הפועלים שהוא אומר אמן ויבינו שכאן הוא סוף ברכת המזון,
 76 וְלִיקוּמוּ – ויעמדו וישובו למלאכתם תיכף בלא שיברכו הטוב
 77 והמטיב. ומבארת הגמרא: שאף שברכת הטוב והמטיב היא חלק
 78 מברכת המזון, לא חש אביי לכך שלא יברכה, לפי שסבר דְּהַטּוֹב
 79 וְהַמְטִיב לֹא דְאֲוִרְיָתָא – חיובה אינו מן התורה אלא ביבנה תקנה
 80 על הרוגי ביתר שנתנו לקבורה (לקמן מ) וכיון שאינה אלא מדרבנן,
 81 ובשעת ברכת המזון אי אפשר לעסוק במלאכה, תקנו חכמים
 82 לפועלים שלא יאמרוה, שלא לבטלם ממלאכת בעל הבית.
 83 אולם רַב אֲשִׁי – כשהיה מסיים בונה ירושלים, עֲנִי לִיהּ לֹאמֵן
 84 שובחתימה בְּלִחְיָשָׁא – בלחש. וטעם מנהגו, כִּי הִיכִי דְלֹא נִזְלָלוּ
 85 בְּהַטּוֹב וְהַמְטִיב – מפני שאם ישמעו הפועלים שהוא עונה אמן קודם
 86 לברכה זו, יכירו שברכת הטוב והמטיב אינה מן התורה ואינה מעיקר
 87 ברכת המזון, ויבואו לזלזל בה אף שלא במקום ביטול מלאכת בעל
 88 הבית.